

1. Stan polskiej armii u progu wojny z bolszewikami

Dywizje kawalerii ciągnęły za sobą trzy lub cztery taczanki. Transport odbywa się wozami konnymi; polskie furmanki – długie pojazdy w kształcie litery V – zadziwiały zachodnich obserwatorów swoją szybkością i skutecznością. Oficerowie sztabowi, którzy mieli do dyspozycji samochód, zaliczali się do ulubieńców fortuny (...). Mundury były tak samo różnorodna jak broń (...) Poznaniacy nosili mundury pruskie; Błękitna Armia Hallera wyglądała zupełnie jak francuska. Białe orzełki przypięte do austriackich lub carskich mundurów, albo niemiecki hełmy przemalowana na biało-czerwona wywoływały konsternację zarówno wśród swoich, jak i obcych. Stojąc naprzeciw nieprzyjacielowi, trzeba było dostrzec nie tylko białyka oczu, ale i kształt orzełka, żeby wiedzieć czy należy strzelać.

Źródło: N. Davies „Orzeł biały, czerwona gwiazda”, Kraków 2000, s. 41–42

Problemy z zaopatrzeniem pogłębiał niedostatek środków transportu a linie kolejowe były niemiłosiernie wyeksploatowane. Zresztą z powodu dużych odległości od stacji do garnizonu i tak należało skorzystać z żydowskich i chłopskich podwódek, aby przewieźć produkty na odległość nieraz pięćdziesięciu czy stu kilometrów. Transport ze stacji kolejowej do garnizonu mógł trwać nawet dwa do trzech dni, co powodowało, że produkty zbożowe przewożone w niestosownych warunkach traciły swą wartość odżywczą. Szczególnie irytowały wojskowych ryby i śledzie (...)

Źródło: A.Chwalba „Przegrane zwycięstwo. Wojna polsko-bolszewicka 1918–1920”, s. 53

1. Z jakimi problemami borykało się polskie wojsko u progu niepodległości?

2. Odezwa Józefa Piłsudskiego

Do mieszkańców byłego Wielkiego Księstwa Litewskiego.

Kraj Wasz od stukilkudziesięciu lat nie zna swobody, uciskany przez wrogą przemoc rosyjską, niemiecką, bolszewicką – przemoc, która nie pytając ludności, narzucała jej obce wzory postępowania, krępujące wolę, często łamiąc życie.

Ten stan ciągłej niewoli dobrze mi znany osobiście, jako urodzonemu na tej nieszczęśliwej ziemi raz nareszcie musi być zniesiony i raz wreszcie na tej ziemi jakby przez Boga zapomnianej musi zapanować swoboda i prawo wolnego, niczem nieskrępowanego wypowiedzenia się o dążeniach i potrzebach.

Wojsko Polskie, które ze sobą przyprowadziłem dla wyrzucenia panowania gwałtu i przemocy, dla zniesienia rządów krajem wbrew woli ludności – wojsko to niesie Wam wszystkim wolność i swobodę.

Chcę dać Wam możliwość rozwiązania spraw wewnętrznych narodowościowych i wyznaniowych tak, jak sami sobie życzyć będziecie bez jakiegokolwiek gwałtu lub nacisku ze strony Polski.

Dlatego to, pomimo że na Waszej ziemi grzmiały jeszcze działa i krew się leje – nie wprowadzam Zarządu Wojskowego lecz cywilny, do którego powoływać będę ludzi miejscowych, synów tej ziemi.

Zadaniem tego Zarządu Cywilnego będzie:

- 1) Ułatwienie ludności wypowiedzenia się co do swego losu i potrzeb przez swobodnie wybranych przedstawicieli. Wybory te odbędą się na podstawie równego, tajnego, powszechnego, bezpośredniego, bez różnicy płci głosowania.
- 2) Danie potrzebującym pomocy w żywności, poparcie pracy wytwórczej, zapewnienie ładu i spokoju.
- 3) Otoczenie opieką wszystkich nie czyniąc różnicy z powodu wyznania lub narodowości.

Na czele Zarządu postawiłem Jerzego Osmołowskiego, do którego bezpośrednio, lub do ludzi przez niego wyznaczonych zwracajcie się otwarcie i szczerze we wszelkiej potrzebie i sprawach, które Was bolą i obchodzą.

J. Piłsudski, Wilno, 22 kwietnia 1919 r.

Źródło: domena publiczna

1. W jaki sposób J. Piłsudski nawiązuje do historii Litwy?
2. Dlaczego ma osobisty stosunek do tych terenów?
3. Jak uzasadnia wyprawę wileńską?
4. Co oferuje Litwinom? Oceń tę propozycję.

3. Reakcje litewskie

Litwini odezwę z 22 kwietnia uznali za "maskę polskiego imperializmu". Stale i konsekwentnie mówili jednym głosem: chcemy Wilna, bo jest historyczną stolicą Litwy. Litwini byli gotowi pisać wspólną historię z Niemcami, nawet z Rosją bolszewicką, ale wykluczali jakikolwiek związek z Polską. Chcieli Wielkiej Litwy z Suwałkami, Augustowem, Grodnem, Białymstokiem i zachodnimi rubieżami Białorusi.

Źródło: A. Chwalba op.cit s.139

4. Odezwa Józefa Piłsudskiego wydana do Ukraińców

Do Mieszkańców Ukrainy!

Wojska Rzeczypospolitej Polskiej na rozkaz mój ruszyły naprzód, wstępując głęboko na ziemie Ukrainy. Ludności ziem tych czynię wiadomem, że wojska polskie usuną z terenów, przez naród ukraiński zamieszkałych, obcych najeźdźców, przeciwko którym lud ukraiński powstawał z orężem w ręku, broniąc swych sadyb przed gwałtem, rozbojem i grabieżą.

Wojska polskie pozostaną na Ukrainie przez czas potrzebny po to, by władzę na ziemiach tych mógł objąć prawy rząd ukraiński. Z chwilą, gdy rząd narodowy Rzeczypospolitej Ukraińskiej powoła do życia władze państwowe, gdy na rubieży staną zastępy zbrojne ludu ukraińskiego, zdolne uchronić kraj ten przed nowym najazdem, a wolny naród sam o losach swoich stanowić będzie mocen – żołnierz polski powróci w granice Rzeczypospolitej Polskiej, spełniwszy szczytne zadanie walki o wolność ludów.

Razem z wojskami polskimi wracają na Ukrainę szeregi walecznych jej synów pod wodzą Atamana Głównego Semena Petlury, które w Rzeczypospolitej Polskiej znalazły schronienie i pomoc w najcięższych dniach próby dla ludu ukraińskiego.

Wierzę, że naród ukraiński wyteży wszystkie siły, by z pomocą Rzeczypospolitej Polskiej wywalczyć wolność własną i zapewnić żyznym ziemiom swej ojczyzny szczęście i dobrobyt, którymi cieszyć się będzie po powrocie do pracy i pokoju.

Wszystkim mieszkańcom Ukrainy bez różnicy stanu, pochodzenia i wyznania wojska Rzeczypospolitej Polskiej zapewniają obronę i opiekę. Wzywam naród ukraiński i wszystkich mieszkańców tych ziem, aby niosąc cierpliwie ciężary, jakie trudny czas wojny nakłada, dopomagali w miarę sił swoim wojsku Rzeczypospolitej Polskiej w jego krwawej walce o ich własne życie i wolność.

JÓZEF PIŁSUDSKI

Wódz Naczelny Wojsk Polskich

26 kwietnia 1920 r., Kwatera Główna.

Źródło: domena publiczna

1. *Przypomnij w jakiej sytuacji politycznej znajdowała się Ukraina po I wojnie św.*
2. *W jaki sposób J. Piłsudskie uzasadnia wyprawę kijowską?*
3. *Co oferuje ludności ukraińskiej?*

5. Reakcje na wyprawę kijowską

Marszałek Sejmu Wojciech Trąpczyński o wyprawie kijowskiej

Sejm cały przez usta moje wita cię, wodzu naczelny, wracający ze szlaku Bolesława Chrobrego. Od czasów Kircholmu i Chocimia naród polski takich triumfów oręża swego nie przeżywał (...) Zwycięski twój pochód na Kijów dał narodowi poczucie własnej siły, wzmocnił wiarę we własną przyszłość"

Źródło: A. Chwalba op.cit. s.22

Kornel Krzczunowicz, kawalerzysta

Nasza generacja, wszyscy oficerowie od dowódcy szwadronu do ostatniego umięjącego czytać szeregowca, była wychowana na lekturze Trylogii Sienkiewicza. I teraz chętnie na skrzydłach lecielibyśmy ku tym stepom, na ziemi pokrytej przedhistorycznymi kurhanami i zroszonej krwią przodków, którzy tu właśnie pełnili swoje zadanie przedmurza chrześcijaństwa.

Źródło: A. Chwalba op. cit. s.199

Charles de Gaulle

Opuściłem Warszawę pijaną triumfem – naród stracił poczucie rzeczywistości.

Źródło: A. Chwalba op.cit. s.200

Maria Dąbrowska

Piłsudski przyjechał z frontu. Było to zjawisko nie do uwierzenia jak Go witała stolica. To było tak, jak by mogło być w Grecji albo w Rzymie.

Źródło: A. Chwalba, op. cit.202